

PACHET INFORMATIV
REINTEGRAREA SOCIALĂ A PERSOANELOR CONDAMNATE PENAL CARE
APARTIN UNOR GRUPURI VULNERABILE

V

RECOMANDĂRI PENTRU STRATEGIE ȘI PRACTICĂ

2.

POLITICI SOCIALE PENTRU TRATAMENTUL EGAL AL
PERSOANELOR CONDAMNATE PENAL
CARE APARTIN UNOR GRUPURI VULNERABILE
- UN RĂSPUNS COMUNITAR INTEGRAT -

Obiectiv general

Atât persoanelor condamnate, cât și membrilor grupurilor vulnerabile, indiferent dacă au fost sau nu condamnați pentru o faptă penală, trebuie să li se asigure accesul la servicii și bunuri publice în aceleași condiții ca și populației majoritare.

Justificare

Populația majoritară tinde să perceapă grupurile vulnerabile, datorită comportamentului sau înfățișării lor diferite, ca fiind o amenințare la adresa stabilității regulilor sociale, a dezvoltării comunitare, sau a bunăstării și securității personale. Astfel de grupuri tind să fie marginalizate, excluse de la accesul egal la bunuri și servicii publice, aduse astfel într-o stare de dependență de asistența statului, lucru care face și mai facilă excluderea până la izolare de restul comunității în instituții închise sau zone geografice separate. Riscul de conflict social și infraționalitate crește ca urmare a unei astfel de soluții.

Putem identifica în sistemul penal actual trei grupuri vulnerabile ale căror probleme sociale au un impact semnificativ asupra societății ca întreg și asupra percepției publice: romii, minorii instituționalizați și tinerii cu risc de dependență de droguri.

Datorită unei percepții sociale negative, romii sunt de multe ori supuși discriminării, sunt marginalizați și trăiesc în sărăcie. Posibilitatea romilor de a realiza valori importante pentru ei și pentru societate, ca familia, libertatea, bunăstarea, este astfel blocat. Accesul lor la educație, servicii de sănătate, locuințe, sau locuri de muncă este adesea limitat. Astfel de situații fac că o parte din populația roma să fie dependentă de ajutorul oferit de stat (ex. venitul minim garantat, alocația pentru copii, îngrijirea copiilor pentru perioade mai lungi sau mai scurte de timp, instituțiilor de protecție ale statului) fără a putea contribui semnificativ la bunăstarea socială, lucru care întărește stereotipurile negative.

Instituționalizarea copiilor a fost privită ca o soluție pentru copiii abandonați. Cu toate acestea, putem observa că tinerii care ies din sistemul de protecție a copilului, chiar și atunci când se încearcă integrarea lor în alternative de tip familial, prezintă încă în mare măsură o dependență de asistența statului și o incapacitate de a-și asuma responsabilități

și de a deveni persoane independente. Astfel de copii sunt expuși riscului de a deveni persoane fără adăpost, de a deveni victime ale traficului de persoane, de a deveni infractori, inclusiv de a consuma și distribui droguri. Ca urmare a unei copilării petrecute în instituții, penitenciarul, ca instituție totală, pare a constitui soluția firească pentru supraviețuirea acestor tineri.

Tinerii cu risc de dependență de droguri fac parte dintr-o categorie ceva mai largă, dar mai puțin vizibilă în sistemul de executare a măsurilor și sancțiunilor penale, categoria persoanelor cu probleme de sănătate mintală. Eficiența intervenției în aceste cazuri, deși include soluții instituționale, nu se limitează niciodată la acestea. Standardele de drepturile omului subliniază faptul că astfel de persoane au nevoie de asistența medicală, psihologică și socială specializată. Doar comunitatea poate oferi persoanei resursele și sprijinul de care are nevoie pentru a se reabilita. Această asistență nu poate fi asigurată întotdeauna de serviciile de probațiune sau unitățile penitenciare, ceea ce face necesară integrarea intervenției sistemului de justiție cu cea a unităților medicale și a serviciilor sociale comunitare.

Romii, copiii instituționalizați și tinerii cu risc de dependență de droguri care au fost condamnați pentru o faptă penală se confruntă cu dificultăți legate de discriminare și reintegrarea socială, dificultăți care adesea se suprapun sau sunt strâns interconectate.

Parte dintre tinerii cu risc de dependență de drog sunt copii proveniți din instituții ale sistemului de protecție a copilului sau din instituțiile sistemului de executare a pedepselor (centre de reeducare sau penitenciare). De asemenea, parte din copiii instituționalizați sunt romi. În instituțiile închise ale sistemului de executare a sancțiunilor penale (centre de reeducare, sau penitenciare), aceste persoane, care au deja un nivel crescut de vulnerabilitate, sunt supuse unui risc crescut de a fi afectate negativ.

Limitările și condițiile impuse de unitățile de detenție scot persoana din mediul familial și social firesc, iar eforturile instituțiilor sistemului penitenciar de a facilita reintegrarea socială a persoanelor condamnate au deocamdată o eficiență destul de limitată.

Familia, grupul de prieteni, comunitatea locală, sunt sursele naturale, eficace care pot oferi sprijinul emoțional, educațional, dar și material, necesar integrării sociale a membrilor vulnerabili ai societății.

Cu toate acestea, familiile, prima verigă, și veriga cheie în integrarea socială, pot avea capacități de îngrijire și resurse de integrare reduse datorită, printre altele și faptului că membrii lor sunt supuși discriminării.

Comunitățile din afara instituțiilor sistemului de executări penale sunt de asemenea, furnizori naturali de resurse pentru reintegrarea socială a grupurilor marginalizate. Mai mult, comunitățile, atât din penitenciare, cât și din afara acestora, au responsabilitatea de a asigura un mediu mai puțin ostil pentru membrii grupurilor vulnerabile. Mobilizarea de resurse în acest sens este de natură a crește siguranța comunităților, atât în penitenciar, cât și în afara acestuia.

Principii strategice

- Elaborarea unui răspuns comunitar integrat, care să includă politici sociale adecvate și modele eficiente de intervenție comunitară, adresate tuturor grupurilor vulnerabile, astfel încât să nu fie favorizate discriminările
- Încurajarea parteneriatului dintre autoritățile locale și centrale și organizațiile neguvernamentale care lucrează cu diferite grupuri vulnerabile
- Creșterea capacității comunităților defavorizate
- Îmbunătățirea percepției sociale a grupurilor marginalizate
- Combaterea factorilor de risc asociați cu infracționalitatea și abuzul de droguri

Recomandări

1. Este nevoie de un răspuns comunitar integrat, coerent și coordonat, care să țină seama de cauzele reale ale problemelor sociale cu care se confruntă comunitățile locale, pentru a fi eficient în integrarea socială a membrilor grupurilor vulnerabile.

Pentru a fi eficient, demers stabilit prin obiectivul general al unei astfel de politici trebuie să țină seama de complexitatea și interdependența problemelor sociale cu care se confruntă grupurile vulnerabile în sistemul de executare a măsurilor și sancțiunilor penale, ca și de influența acestor fenomene asupra populației majoritare, asupra comunităților locale și a societății ca întreg.

Politicile care își propun să sprijine doar membrii grupurilor vulnerabile nu sunt suficiente. Este nevoie de politici sociale care să susțină familiile și comunitățile în care trăiesc persoane vulnerabile.

Este nevoie prin urmare de un răspuns comunitar integrat, elaborarea și implementarea căruia trebuie realizată prin cooperarea dintre autorități publice locale și centrale ca și organizații neguvernamentale care se adresează grupurilor vulnerabile. Trebuie de asemenea, stimulată colaborarea dintre agenții care se ocupă de grupuri țintă sau probleme sociale aparent distincte, pornind de la recunoașterea faptului că soluțiile propuse și promovate afectează direct diferite grupuri vulnerabile și comunitatea ca întreg.

2. Pentru a fi eficiente, acțiunile trebuie să adreseze cauzele problemelor sociale din comunitățile locale și să propună o intervenție integrată, care țină seama de relațiile existente între diferite fenomene sociale.

Comunitatea locală, ca unitate de intervenție, este cea care are responsabilitatea de a asigura accesul egal al tuturor membrilor comunității la bunuri și servicii publice, adecvat nivelului pe care comunitatea respectivă îl poate garanta.

De asemenea, comunitatea locală este cea care are capacitatea și autoritatea în identificarea nevoilor, formularea priorităților, și mobilizarea resurselor necesare pentru rezolvarea problemelor sociale.

Complexitatea problemelor grupurilor vulnerabile este generată și de aspectele care țin de specificitățile culturale, economice și sociale ale comunităților locale. De aceea, un răspuns eficient pentru asigurarea tratamentului egal și a demnității umane pentru membrii grupurilor vulnerabile, deși poate lua în considerare principii generale, trebuie să fie adaptat în practică la specificul comunităților locale.

La nivel de comunități locale trebuie identificați toți actorii care au un interes, care sunt afectați de sau responsabili pentru asigurarea accesului egal al grupurilor vulnerabile la bunuri și servicii publice.

3. Acțiunile inițiate trebuie să se bazeze pe cercetare, pe o evaluare a nevoilor și resurselor comunităților și mai ales pe o identificare a cauzelor problemelor sociale care apar în comunitățile locale (inclusiv în penitenciare).

Cercetarea poate oferi argumente pentru obținerea sprijinului financiar din partea autorităților locale.

Este necesară elaborarea și adoptarea unui set de indicatori specifici care să permită identificarea și formularea clară a problemelor cu care se confruntă membrii grupurilor vulnerabile și a impactului pe care acestea îl au asupra tuturor membrilor societății. Un astfel de demers facilitează mobilizarea resurselor pentru rezolvarea problemelor existente.

De asemenea, este necesară instituirea unui sistem de colectare a datelor care să permită o monitorizare continuă și fidelă a evoluției situațiilor de încălcare a demnității umane și excludere socială a grupurilor vulnerabile.

În efortul de cercetare trebuie implicați factori cu responsabilități și competențe specifice, astfel încât să fie garantată eficiența, credibilitatea și calitatea demersului.

4. Statul trebuie să își asume responsabilitatea, să aloce resursele financiare necesare, să faciliteze dezvoltarea resurselor de expertiză ale societății civile și autorităților publice locale și să garanteze sustenabilitatea resurselor necesare pentru asigurarea serviciilor care sprijină reintegrarea socială a persoanelor condamnate.

Este necesară adoptarea unei politici coerente la nivel național, care să includă obiective specifice și care să asigure corelarea eforturilor și mobilizarea eficientă a competențelor și resurselor diferitelor instituții care au dezvoltat până în prezent strategii de intervenție și metode de lucru în domeniul reducerii excluziunii sociale a grupurilor vulnerabile.

În elaborarea politicilor referitoare la incluziunea grupurilor vulnerabile este nevoie de o consultare efectivă a societății civile, a reprezentanților grupurilor vulnerabile vizate, dar și a publicului larg. În acest sens, este nevoie de alocarea unor resurse care să faciliteze participarea organizațiilor societății civile și a reprezentanților grupurilor vulnerabile în procesul de elaborare și monitorizare a politicilor sociale și penale.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării poate asigura coordonarea politicilor guvernamentale în domeniu, dar este nevoie și de implicarea activă a societății civile în monitorizarea rezultatelor și a eficienței aplicării politicilor respective.

5. Dezvoltarea în comunitățile locale de servicii de asistență post-detenție care să sprijine persoana eliberată din penitenciar în reintegrarea socială, în special cu:

- adăpost
- asistență pentru găsirea unui loc de muncă (în acest sens, este necesară o restrângere a dreptului angajatorilor de a solicita cazierul judiciar al angajarea unei persoane)
- cursuri de calificare / recalificare
- continuarea studiilor
- refacerea actelor de identitate
- dezvoltarea și sprijinirea legăturilor și abilităților prosoziale
- organizarea constructivă a timpului liber

Pot fi dezvoltate activități cum ar fi:

- consiliere
- informare
- socializare
- activități sportive
- activități culturale
- ateliere protejate
- grupuri de întâlnire cu membrii familiei (înainte și după eliberarea din penitenciar)
- grupuri de suport

În acest sens pot fi promovate ca model serviciile sociale deja dezvoltate de diferite autorități locale și ONG.

6. Unitățile penitenciare trebuie să se implice mai activ în comunitate, să devină o parte activă a comunităților locale din care fac parte, pentru a facilita o mai mare eficiență a demersului de reintegrare socială a persoanelor private de libertate (prin participarea la acțiuni în comunitate sau prin implicarea unor agenți din comunitate în activități în penitenciare).

Trebuie să fie identificate mai multe oportunități pentru deținuți de a participa la activități în comunitate și împreună cu reprezentanți ai comunității din afara penitenciarului.

Una dintre modalitățile identificate ca deosebit de eficiente și care poate aduce beneficii multiple persoanelor private de libertate (atât prin îmbunătățirea calității vieții de detenție, cât și prin facilitarea reintegrării sociale) este participarea în activități de muncă (fie muncă plătită, fie muncă voluntară în beneficiul comunității).

Implicarea persoanelor private de libertate în activități care aduc beneficii vizibile și pozitive la nivel de comunități locale sau care produc o valoare adăugată la nivel de societate, favorizează o atitudine pozitivă a publicului larg și acceptarea la nivel social a faptului că o persoană care a executat o sentință penală și-a răscumpărat greșeala și are dreptul și capacitatea de a se reintegra în societate.

7. Acreditarea serviciilor de asistență socială și consiliere psihologică oferite de unitățile penitenciare și de serviciile de probațiune

Pentru a facilita integrarea asistenței și consilierii oferite de penitenciare sau serviciile de probațiune persoanelor condamnate penal, este nevoie ca standardele folosite și sistemul de acreditare să fie unitare și să coincidă pentru serviciile sociale și psihologice, indiferent dacă sunt oferite în interiorul sau în afara sistemului de justiție penală.

Acreditarea tuturor unităților penitenciare și a serviciilor de probațiune ca ofertanți de servicii sociale specializate pentru diferite categorii de grupuri vulnerabile este de natură a facilita mobilizarea resurselor financiare ale comunităților locale în sprijinul persoanelor condamnate penal.

De asemenea, existența la nivel național a unui set unitar de servicii disponibile pentru persoanele condamnate penal și care aparțin unor grupuri vulnerabile, va stimula dezvoltarea la nivelul comunităților locale și a serviciilor sociale adresate tuturor membrilor grupurilor vulnerabile, și nu doar persoanelor care au fost condamnate penal.

8. Este necesară o standardizare a programelor de reintegrare socială oferite de unitățile penitenciare și serviciile de probațiune.

Adoptarea unui set de standarde și a unor metodologii de aplicare și monitorizare a respectării acestor standarde poate garanta un nivel minim de calitate a serviciilor și de acces egal la nivel național pentru membrii grupurilor vulnerabile.

În elaborarea standardelor trebuie implicați specialiști atât din sistemul de executări penale cât și din sistemul de asistență socială adresată grupurilor vulnerabile la nivel de comunitate pentru a asigura o bună integrare a asistenței acordate în penitenciar sau pe timpul perioadei de probațiune cu asistența comunitară și pentru a favoriza asigurare continuității asistenței și în perioada post-penală.

Standardizarea programelor de reintegrare socială va crește eficiența activității unităților penitenciare și a serviciilor de probațiune.

9. Este necesară standardizarea aplicării diferitelor regimuri de detenție în penitenciare, astfel încât să fie respectată legea de executare a pedepselor, iar deținuții să beneficieze în mod egal de acces la recompensele prevăzute de diferite regimuri de detenție.

Aplicarea unitară a prevederilor referitoare la regimurile de detenție așa cum sunt descrise în legea de executare a pedepselor presupune și pregătirea adecvată a la nivel de sistem penitenciar, a întregului personal care lucrează cu persoanele private de libertate integrate în regimurile de detenție semideschis și deschis, astfel încât aceste persoane să aibă acces la programe eficiente de reintegrare socială și de pregătire pentru liberare.

Condițiile materiale oferite de unitățile penitenciare, ca și regulile de organizare pentru diferitele regimuri de detenție trebuie să fie uniforme la nivelul sistemului penitenciar, astfel încât să garanteze posibilitatea persoanelor private de libertate de a beneficia în mod real și complet de avantajele oferite de regimurile mai permissive, contribuind astfel la creșterea eficienței programelor de reintegrare socială.

10. Pregătirea pentru eliberarea din penitenciar, asistența post-detenție, dar și consilierea persoanelor în probațiune trebuie să se concentreze asupra formării și exersării unor deprinderi de comportament non-infracțional.

Accesul la un nivel de educație care să le permită dobândirea unei calificări profesionale căutate pe piața muncii este una dintre nevoile grupurilor vulnerabile la care sistemul de justiție penală trebuie să răspundă cu prioritate.

Pentru persoanele care execută sentințe penale în comunitate, este necesar ca serviciile de probațiune să pună accent pe integrarea în activități de muncă desfășurate legal, ca și pe cultivarea unor relații sociale, activități și interese care să permită ocuparea în mod constructiv a timpului liber al persoanelor condamnate.

În ce privește persoanele private de libertate, pentru ca separarea pe diferite regimuri de detenție să fie eficientă în formarea și exersarea deprinderilor necesare pentru reintegrarea socială, este nevoie de existența unui set de criterii pentru trecerea dintr-un regim în altul, criterii care:

- să asigure accesul la condiții de detenție mai permissive doar pentru acele persoane private de libertate care au dovedit capacitatea de a respecta un set de reguli de conviețuire într-o comunitate în care restricțiile impuse din afară sunt mai reduse
- să garanteze posibilitatea persoanelor private de libertate de a beneficia în mod real și complet de avantajele oferite de regimurile mai permissive

Asistența post-detenție este necesar să intervină pentru o perioadă limitată de timp, în perioada imediat după eliberarea din penitenciar, atunci când persoanele anterior aflate în detenție sunt mai vulnerabile și se confruntă cu probleme legate de respingerea din partea celor care află despre statutul lor de foști deținuți, găsirea unui loc de muncă și a unei locuințe, reintegrarea în familie.

11. Pot fi inițiate programe în domeniul educației și muncii, adresate romilor, persoanelor cu dependență de drog și tinerilor proveniți din instituțiile sistemului de protecție a copilului, care ajung să execute sentințe penale în sistemul penitenciar sau în probațiune.

Eficiența unor astfel de programe este condiționată în mare măsură de capacitatea celor care le aplică de a identifica nevoile specifice și de a răspunde la nevoile diferitelor grupuri țintă.

Adesea, accesul la educație și integrarea în muncă a membrilor grupurilor vulnerabile este condiționat de rezolvarea altor probleme sociale, economice sau medicale.

Este necesară de aceea elaborarea și aplicarea unor programe de suport pentru accesul la educație și integrare în muncă, programe care să răspundă la nevoile specifice ale diferitelor grupuri vulnerabile în domenii ca sănătatea, locuirea sau asistarea membrilor dependenți ai familiei.

12. Trebuie lucrat în parteneriat cu mass-media, care are un rol important în informarea opiniei publice.

Este necesară stimularea dezbaterii publice bazate pe informarea efectivă și eficientă a membrilor comunităților locale în legătură cu situația respectării drepturilor omului, a demnității umane și asigurarea tratamentului egal pentru membrii grupurilor vulnerabile.

Este necesar ca să fie comunicate publicului larg:

- rezultatele cercetărilor, monitorizărilor și evaluărilor făcute în domeniu
- deciziile politice luate la nivel local și național
- situații concrete de încălcare a drepturilor omului, dar și modele pozitive de intervenție eficientă

Cooperarea cu mass-media este importantă în asigurarea informării publicului, dar este necesară identificarea, la nivel local, și a altor canale de informare a membrilor comunității.

Informarea corectă și comunicarea continuă cu membrii comunității este o condiție care favorizează participarea membrilor comunității la rezolvarea problemelor locale, mobilizarea resurselor locale și eficiența în eforturile de asigurare a tratamentului egal pentru membrii grupurilor vulnerabile.

13. Situația persoanelor care se eliberează din penitenciar trebuie comunicată serviciilor sociale din comunitate, astfel încât să existe o continuitate a asistenței, iar ce s-a lucrat în penitenciar să poată fi continuat și valorificat în comunitate.

În prezent serviciile de educație și asistență psihosocială din penitenciare fac eforturi semnificative în direcția pregătirii pentru liberare și a reintegrării sociale a persoanelor private de libertate. Spre deosebire de sistemul penitenciar, serviciile sociale din comunitățile locale nu alocă un nivel egal de resurse materiale și nici nu dispun de resursele de expertiză necesare pentru reintegrarea socială a persoanelor anterior aflate în detenție. Comunicarea dintre serviciile sociale din comunitate și cele din penitenciar este practic inexistentă, ceea ce face dificilă continuarea în comunitate a eforturilor de educație și reintegrare socială inițiate în detenție.

Serviciile sociale din comunitate trebuie să acorde o mai mare atenție păstrării legăturii cu acei membri ai comunității care aparțin unor grupuri vulnerabile și care execută sentințe penale în penitenciare sau centre de reeducare pentru minori, uneori la o depărtare semnificativă de casă. În acest sens sunt necesar:

- o formare și informare specifice adresate profesioniștilor care lucrează în serviciile sociale
- inițierea unui cadru de reglementare care să faciliteze comunicarea dintre serviciile sociale din comunitate și cele din penitenciare

Serviciile sociale din comunitate, oferind servicii adaptate nevoilor specifice ale membrilor comunității, pot contribui semnificativ la adaptarea și creșterea eficienței serviciilor oferite în sistemul penitenciar pentru membrii comunităților locale respective care au fost condamnați pentru o faptă penală.

Alături de serviciile sociale, familiile unor astfel de persoane trebuie susținute și încurajate să mențină legătura cu persoanele aflate în detenție, astfel încât la eliberare, reintegrarea în comunitate să se realizeze cu mai mare ușurință.

14. Trebuie actualizat cadrul normativ referitor la centrele de reeducare pentru minori

Este necesară integrarea tuturor instituțiilor care se ocupă de executarea măsurilor și sancțiunilor alternative la detenție sau educative dispuse de instanțe pentru minorii care intră în conflict cu legea în sistemul de protecție a copilului.

Centrele de reeducare pentru minori ar trebui organizate ca instituții apropiate de comunitate, care să asigure menținerea unui contact cât mai intens cu familia al minorilor condamnați.

În locul centrelor de reeducare existente ar trebui create centre deschise, semideschise și închise pentru minorii care execută pedepse privative de libertate. Astfel de centre ar trebui să găzduiască un număr de maxim 30 de copii și să existe în fiecare unitate administrativ-teritorială pentru a asigura menținerea legăturii minorului cu familia.

Supravegherea copiilor care execută măsuri sau sancțiuni comunitare sau privative de libertate trebuie realizată de personal specializat. Pentru aceasta este nevoie de o formare specifică a personalului de la nivelul instituțiilor din asistența socială, educație și justiție (servicii de probațiune, unități penitenciare, instanțe de judecată) pentru a lucra cu minorii care încalcă legea.

15. Sistemul de protecție a copilului trebuie să se implice mai direct în protejarea minorilor aflați în instituții ale sistemului penitenciar, în arestul poliției, sau în probațiune.

Copiii care execută măsuri impuse de instanțele penale trebuie să aibă acces la toate serviciile oferite copiilor în comunitate, la standardele asigurate în comunitate.

Autoritățile responsabile cu protecția copilului trebuie să aibă atribuția de a monitoriza și evalua respectarea drepturilor copiilor care execută măsuri și sancțiuni dispuse de instanțe în instituții de protecție a copilului, penitenciare sau în comunitate.

Trebuie create standarde pentru îngrijirea în centrele rezidențiale și programele comunitare adresate minorilor care au săvârșit fapte penale.

16. Programele pentru copiii instituționalizați, ca și pentru membrii altor grupuri vulnerabile privați de libertate, trebuie să pună accentul pe menținerea și dezvoltarea legăturilor cu comunitatea, pe pregătirea pentru o viață independentă în societate.

Este necesară dezvoltarea de programe care să permită membrilor grupurilor vulnerabile să își dezvolte abilități pentru a putea duce o viață independentă, fără a fi dependenți de serviciile sociale sau instituțiile statului.

Poate fi realizată o responsabilizare progresivă prin acordarea unor recompense pentru progresele înregistrate, prin implicarea în activități de muncă, prin participarea la diferite activități în comunitate, sau împreună cu membrii ai comunității.

Integrarea în muncă fiind unul dintre factorii principali care contribuie la reducerea recidivei și reintegrarea socială a persoanelor condamnate penal, trebuie favorizată prin facilitarea contactelor cu potențiali angajatori, ca și cu servicii de consiliere în carieră și de mediere a muncii.

17. Trebuie realizată o corelare a politicilor penale cu politicile de protecție a copilului, asistență a persoanelor dependente de drog, integrare socială a romilor, ca și cu alte politici publice adresate grupurilor vulnerabile și reducerii discriminării.

O parte importantă dintre persoanele care ajung în sistemul de justiție penală aparținând unor categorii vulnerabile de populație.

Este necesar de aceea, ca instituții precum probațiunea și sistemul penitenciar, care sunt responsabile pentru reintegrarea socială a persoanelor condamnate, să își poată integra intervențiile cu efortul mai larg făcut la nivel de societate pentru asigurarea accesului egal al membrilor grupurilor vulnerabile la bunuri și servicii publice, astfel încât să fie respectate drepturile omului și demnitatea umană.

Este necesară facilitarea comunicării și cooperării dintre instituțiile care sunt responsabile cu elaborarea și adoptarea politicilor publice la nivel central, ca și o consultare reală a reprezentanților comunităților locale și ai societății civile.

18. În comunitățile în care există un număr semnificativ de membri ai unor grupuri vulnerabile (romi, copii instituționalizați, tineri cu risc de dependență de drog, etc.) trebuie pus accentul pe proiecte de dezvoltare comunitară, care trebuie sprijinite financiar și politic de autoritățile publice.

Dificultățile cu care se confruntă grupurile vulnerabile se constituie în probleme care implică cvasiunanimitatea membrilor unei comunități locale.

Cauzalitatea, ca și soluțiile problemelor sociale legate de integrarea grupurilor vulnerabile într-o comunitate, trebuie înțelese și abordate integrat, luând în considerare relațiile complexe sociale, economice, sau culturale care se dezvoltă la nivel local.

În acest context, este relevantă implicarea autorităților publice, ca reprezentând majoritatea dintr-o comunitate, în identificarea și punerea în practică a unor soluții eficiente. Autoritățile publice răspund în fața comunității pentru rezolvarea efectivă a problemelor cu care aceasta se confruntă și au o semnificativă capacitate de mobilizare a resurselor locale.

Creșterea gradului de responsabilitate al autorităților publice este necesar a se realiza prin activități de informare, prin monitorizarea activităților și rezultatelor autorităților publice, ca și prin sancționare în justiție a situațiilor de discriminare sau încălcare a drepturilor omului.

19. ONG trebuie sprijinite să înființeze întreprinderi sociale care pot fi eficiente în rezolvarea unor probleme ale comunităților locale și în mobilizarea de resurse.

Economia socială poate constitui un element important în dezvoltarea durabilă și incluzivă a comunităților locale prin creșterea capacității membrilor grupurilor vulnerabile de a:

- dobândi independență față de serviciile publice de suport social
- contribui la bunăstarea comunității în care se integrează
- beneficia de respectarea demnității lor umane
- obține acces egal la bunuri și servicii publice

Pentru ca sectorul non-profit să își dezvolte capacitatea de a desfășura activități generatoare de venit este nevoie de:

- promovarea parteneriatului cu sectorul pentru profit
- desfășurarea de programe specifice de formare și informare
- identificarea și sprijinirea unor mecanisme eficiente de mobilizare a resurselor (publice sau private) necesare întreprinderilor economiei sociale

20. Persoanelor cărora le sunt oferite servicii de reintegrare socială să li se ceară respectarea unor reguli, în funcție de nivelul serviciilor oferite.

Integrarea socială presupune din partea fiecărei persoane respectarea unui set de reguli de conviețuire socială convenite la nivel de comunitate.

Adesea, persoane aparținând unor grupuri vulnerabile, din cauza faptului că sunt marginalizate, izolate de comunitățile în care urmăresc să se integreze, nu au acces la cunoașterea și exersarea regulilor acestor comunități. Izolarea de societate poate apărea din cauze legate de mijloace de comunicare, localizare și spațiu geografic, cauze economice, medicale, sau cauze culturale. Astfel, sunt supuse unui risc crescut de marginalizare:

- persoane aflate în detenție sau în alte forme de instituționalizare cum ar fi instituțiile de protecție a copilului
- persoane dependente de drog
- persoane din comunități izolate cum sunt unele comunități de romi

Astfel de persoane este necesar a fi incluse în structuri și programe care să le ofere șansa să cunoască și să exerseze efectiv și eficient, un set de reguli de conviețuire socială convenite la nivel de comunitate.

21. Este nevoie a obține susținere din partea opiniei publice. Pentru aceasta trebuie transmise mesaje pozitive (ex. foștii deținuți și persoanele condamnate au urmat cursuri de calificare, sunt supravegheați, și-au răscumpărat greșeala comisă față de victimă și societate, etc.), trebuie prezentate soluții și experiențe eficiente.

Grupurile vulnerabile ca romii, tinerii cu risc de dependență de drog și copiii din instituțiile de protecție a copilului sunt asociate adesea cu stereotipuri negative la nivelul opiniei publice. Grupurile vulnerabile sunt percepute ca reprezentând un risc pentru siguranța socială și bunăstarea personală a membrilor comunității și de aceea, membrii grupurilor vulnerabile sunt supuși marginalizării și excluderii.

Este necesar ca opinia publică să înțeleagă faptul că:

- marginalizarea și excluderea nu sunt soluții reale la problemele comunității, și că există soluții eficiente de includere socială
- modalitatea în care sunt administrate și organizate resursele comunității determină reducerea sau agravarea problemelor sociale asociate cu grupurile vulnerabile
- membrilor grupurilor vulnerabile trebuie să le fie respectată demnitatea umană și trebuie să le fie asigurat acces egal la bunuri și servicii publice

22. Încurajarea dezvoltării relațiilor dintre membrii grupurilor marginalizate și familiile lor, comunitățile din care fac parte, grupurile prosociale, organizațiile neguvernamentale.

Trebuie dezvoltate programe care să susțină o creștere a capacității familiilor, comunităților și organizațiilor societății civile care pot susține membrii grupurilor vulnerabile. Adesea aceste familii și comunități se confruntă ele însele cu probleme sociale și economice care le reduc capacitatea de a răspunde nevoilor membrilor lor care sunt în situații de vulnerabilitate.

Astfel, programele care susțin persoanele vulnerabile să mențină legătura cu familiile și comunitățile lor trebuie completate de programe care susțin familiile și comunitățile în a oferi suport și asistență membrilor grupurilor vulnerabile.

Trebuie avută în vedere susținerea în special a familiilor care au membri aparținând unor grupuri vulnerabile, familia fiind prima și cea mai eficientă legătură cu societatea.

Este necesar a fi susținute acele structuri ale comunităților locale, inițiative ale societății civile și comportamente și preocupări ale familiilor care propun și oferă modele eficiente de incluziune socială, dezvoltare comunitară durabilă și reducere a infraționalității.

23. Încurajarea trimiterii în justiție a persoanelor sau instituțiilor care limitează accesul egal pentru membrii grupurilor vulnerabile la bunuri și servicii publice.

Deși prevederile legale interzic orice fel de discriminare, adesea membrii grupurilor vulnerabile au accesul limitat la servicii de educație, sănătate, la condiții decente de locuire și de muncă.

Mai ales persoanele aparținând unor grupuri vulnerabile și care au legături și o comunicare reduse cu restul societății (din instituții ale sistemului de justiție, instituții de sănătate mintală, instituții de protecție a copilului sau comunități izolate geografic) sunt supuse riscului de încălcare a drepturilor lor.

Membrii grupurilor vulnerabile trebuie să beneficieze de educație în ce privește drepturile lor și de susținere în apărarea, inclusiv în instanță a acestor drepturi. Organizațiile societății civile pot fi eficiente în astfel de activități, iar inițiative de acest fel trebuie susținute financiar și însoțite de eforturi de promovare în mass media.

24. Continuarea dezvoltării de modele eficiente de intervenție socială prin proiecte pilot inițiate în zone alese cu atenție, beneficiind de un aport important și adecvat de expertiză, de sprijinul actorilor interesați la nivel local și național, ca și de resurse financiare, astfel încât proiectele respective să aibă șanse crescute de succes.

Organizațiile societății civile pot fi deosebit de eficiente în dezvoltarea de modele de intervenție socială.

Inițiativele organizațiilor societății civile care se dovedesc a fi eficiente, trebuie sprijinite și preluate de autoritățile publice care au capacitatea de a asigura sustenabilitatea unor astfel de proiecte.

În acest sens trebuie:

- dezvoltate mecanisme specifice de evaluare a eficienței proiectelor și serviciilor sociale
- identificate și dezvoltate surse de finanțare, inclusiv în domeniul economiei sociale, pentru susținerea inițiativelor societății civile și dezvoltare durabilă a comunităților locale